

6. Työtehoimisto

Työtehoimiston antama kertomus toiminnastaan v. 1949 oli seuraavan sisältöinen

Yleistä. Toimisto oli vuoden alusta lähtien sijoitettuna kaupungintalon pihasiipirakennukseen, entiseen palkkalautakunnan huoneistoon, jossa toimiston käytössä oli yhteensä 101 m² lattiapinta-alaa. Sen jälkeen kun vuoden lopulla huoneiston poliisitalon puoleiseen seinään saatiin avatuksi kaksi ulkoikkunaa, voitiin huoneiston tilat ottaa tehokkaaseen käyttöön.

Toimiston henkilökuntaan kuuluivat seuraavat henkilöt: toimistopäällikkö, ekonomi R. I. Oksanen, työntutkimusinsinööri, diplomi-insinööri A. F. Salo, konttorityöntekijät kapteeniluutnantti F. W. Kaltamo ja kapteeni A. A. Vuoristo, sekä toimistoapulainen sosionomi K. Selja, joista kapteeniluutnantti Kaltamo helmikuun 1 p:stä ja sosionomi Selja syyskuun 1 p:stä 1949 lukien.

Toimiston piirustus- ja monistustyöt teetettiin kaupungin painatus- ja hankintatoimistossa. Periaatteellisuontoisten tai muuten tärkeämpien työtehokysymysten käsittelyä varten v. 1948 perustettu kaupungin työtehoneuvottelukunta ei kokoontunut v:n 1949 aikana.

Ennen v. 1949 aloitettujen tutkimusten jatkaminen ja toteuttaminen. Kaupungin teknillisiä laitoksia koskevien rationalisointiehdotusten tultua lopullisesti hyväksytyksi loka-kuun 6 p:nä 1948 toteutettiin mainituissa laitoksissa kysymyksessä olevasta ohjelmasta seuraavaa: perustettiin hankintatoimistot (kaasulaitoksessa kaupallinen toimisto) sekä niiden toiminnalle laadittiin yhtenäiset ohjeet; samoin perustettiin teknillisten laitosten kanslia asiamiehen virkoineen; yleisöä palvelevassa ns. alatoimistossa toimeenpantiin sähkö- ja kaasulaitoksen kortistojen yhdistämisiä ja yhtenäistettiin yleisöpalvelu; laskutuksen yhdistämistä varten tehtiin yksityiskohtaisia suunnitelmia tilattuja reikäkorttikoneita silmällä pitäen; ja vesijohtolaitoksen vesilaskutuksessa siirryttiin koneelliseen laskutukseen sähkölaitoksen laskutuslaitteita käyttämällä. Yhtenäistä kassa- ja tilivirastoa ei vielä perustettu, mutta laitosten palkkakirjanpito vesijohtolaitoksen työntekijäin palkkoja lukuunottamatta keskitettiin sähkölaitoksen palkkaosastolle. Tili- ja kassa-toiminnan yhdistämistä viivästytti osaltaan se, että teknillisiä laitoksia varten ei saatu hyväksytyksi uutta talousarvion muotoa, millä oli merkityksensä myöskin laitosten kustannuslaskennan vastaiselle järjestämiselle. Viimeksi mainittua tarkoitusta varten teetettiin Teollisuuden työtehoilun asiantuntijalla yleissuunnitelma teknillisten laitosten kustannuslaskennan järjestämistä varten.

Kaupungin rahatoimiston rationalisointitutkimuksesta, jonka Kontera oy. jo v. 1947 oli suorittanut, antoi työtehoimisto lisätutkimuksiin perustuvan lausuntonsa kaupunginhallitukselle kertomusvuoden toukokuun 21 p:nä. Lausuntoon sisältyi ehdotuksia toimiston organisaation, työmenetelmien ja työolosuhteiden muuttamisesta, henkilökunnan valvonnan tehostamisesta ja henkilösäästöistä. Ehdotuksesta ei kaupunginhallitus vuoden vaihteeseen mennessä tehnyt päätöstä.

Kaupungin rakennustoimistossa, jota koskevan rationalisointiehdotuksen Kontera oy. teki v. 1948, suoritettiin työtehoimiston toimesta työntutkimuksia. Koska toimisto

huoneistotilan puutteen vuoksi oli toistaiseksi vielä pakotettu useassa suhteessa varsin epätaloudelliseen hajasijoitukseen, ei suurempien organisaatiomuutosten teko näissä oloissa voinut tulla kysymykseen. Näin ollen sovittiin kaupungininsinöörin kanssa siitä, että työntutkimukset kohdistettiin etupäässä sellaisiin kohteisiin, joissa parannuksia voitiin aikaansaada nykyisten mahdollisuuksien puitteissa. Täten jätettiin suoraan rakennustoimistolle erillisiä parannusehdotuksia, jotka koskivat rakennustoimiston sisäisen varastotilaus- ja laskutusjärjestelmän sekä konepajan työkirjanpidon uudelleenjärjestelyä. Samoin annettiin rakennustoimiston käytettäväksi tutkimus, joka koski talorakennustoiminnan laajuutta, kannattavuutta ja tehostamismahdollisuuksia. Rakennustoimiston kokonaisorganisaation tutkimusta jatkettiin.

Kaupungin työnvälitystoimistoa koskevat kustannusten säästöön tähtäävät ehdotukset kaupunginhallitus hyväksyi¹⁾ pääosaltaan ja esitykset toteutettiin osittain.

Kaupungin viranhaltijain henkilökortiston pitoa koskevan toimiston uudelleenjärjestelyehdotuksen kaupunginhallitus hyväksyi²⁾, ja uusi järjestelmä astui voimaan v:n 1950 alusta.

Uudet työntutkimukset. Vuoden aikana saatettiin loppuun seuraavat tutkimukset: kaupungin varastojen hoitoa koskeva tutkimus, johon sisältyi kaikkien kaupungin varastojen hoidon tehostamiseksi laaditut yleisohjeet varastojen suuruutta, sijaintia, varastorakennuksia ja niiden sisustusta, tavaroiden sijoittelua, inventointia ja hankintojen järjestelyä varten; ohjeet varastokirjanpidon ja siinä käytettävien lomakkeiden järjestämiseksi yhdenmukaisiksi kaupungin teknillisissä laitoksissa; sekä teknillisten laitosten varastoissa suoritettu työntutkimus ja parannusehdotukset varastojen toiminnan jouduttamiseksi sekä varastotyön vähentämiseksi. Täten voitiin henkilökuntaa vähentää 10 henkilöllä.

Kaupunginhallitus hyväksyi ehdotukset, jotka toteutettiin jo suurimmalta osaltaan.

Kaupungin kuorma-autokuljetuksista suoritettut tutkimukset koskivat: kaupungin omien kuorma-autojen, työsuhteessa olevien autoilijoiden ja laskuun suoritettavien ajojen edullisuutta kaupungin ajoissa (liittyy Helsingin vuokrakuorma-autoilijain yhdistyksen aloitteeseen). Ehdotus, joka tähtäsi työsuhteessa olevien autoilijoiden vähentämiseen ja laskuun ja tarjousten mukaan suoritettavien ajojen lisäämiseen sekä eräisiin järjestelyihin eri osastoilla, tiesi kokonaisuudessaan toteutettuna 20 milj. mk:n suuruista vuosisäästöä. Esitys jätettiin kaupunginhallitukselle syyskuun 27 p:nä. Kun lautakuntien lausunnot eivät saapuneet vuoden loppuun mennessä, ei kaupunginhallitus tehnyt päätöstä asiassa; sekä esitystä, että kaupungin käytössä olevia vuokrakuorma-autoja varten perustettaisiin keskus (liittyy vt. Saastamoisen kaupunginvaltuustossa tekemään aloitteeseen). Toimiston ehdotus jätettiin syyskuun 22 p:nä ja kaupunginvaltuusto teki ehdotuksen mukaisen päätöksen marraskuun 9 p:nä.

Tutkimukseen kaupungin satamalaitoksen kassa- ja tiliviraston suorittaman maksujen kannannan uudelleenjärjestämiseksi liittyi ehdotus läpikirjoituksen käytäntöönottamiseksi laskujen kirjoittamisessa, yhden kassan yhdistämiseksi toiseen, kassantarkkaajien korvaamiseksi ehdotetulla lomakejärjestelmällä, henkilökunnan vähentämiseksi ja lisätyn yhteistoiminnan aikaansaamiseksi tullilaitoksen kanssa satamamaksujen kannannassa. Tutkimus valmistui kertomusvuoden toukokuun 21 p:nä. Sataman johdon suhtauduttua tehtyihin ehdotuksiin kielteisesti, minkä mukaisen lausunnon satamalautakuntakin antoi ehdotuksista, ei asiassa vuoden loppuun mennessä päästy tyydyttävään tulokseen.

Helsingin toisen kaupunginvoudin konttorissa suoritettu täydellinen työntutkimus ehdotuksineen annettiin syyskuun 1 p:nä kaupunginhallituksen asettamalle komitealle, jonka tehtävänä oli ulosottolaitoksen toiminnan tehostamismahdollisuuksien tutkiminen. Ehdotukset tarkoittivat muutoksia konttorin organisaatiossa ja työmenetelmissä sekä säästöä henkilökunnan lukumäärässä. Komitea käsitteli kysymyksessä olevan tutkimusselostuksen sekä hyväksyi pääosaltaan tehdyt ehdotukset, jotka sisältyvät komitean lähi-aikoina valmistuvaan mietintöön.

Helsingin kaupungin rikostuomioiden toimeenpanijan konttorissa suoritettu työntutkimus jätettiin samaten edellä mainitun komitean käytettäväksi, joka tuli käsiteltäväksi komiteassa v:n 1950 alussa. Tutkimukseen liittyi ehdotus rekisteröimisjärjestelmän uudelleenjärjestämisestä sekä erilaisista muista työvoiman säästöön tähtäävistä menetelmäparannuksista.

¹⁾ Ks. tämän kert. I osan s. 166. — ²⁾ S:n s. 114.

Tutkimukseen kaupungin sisäisen työnvälityksen tehostamiseksi, joka valmistui heinäkuun 1 p:nä, sisältyi ehdotus töiden vähenemisen tai uudelleenjärjestelyjen johdosta entiseen virkaansa tarpeettomaksi käyneiden sääntöpalkkaisten viranhaltijain sijoittamiseksi muihin kaupungin virkoihin; ruumiillisen vammaan tai vähentyneiden ruumiin- ja henkisten voimien vuoksi entiseen virkaansa pysyväisesti kykenemättömäksi käyneiden viranhaltijain sijoittamiseksi johonkin muuhun heille vielä sopivaan kaupungin virkaan; tilapäisesti työttömäksi joutuvien viranhaltijain sijoittamiseksi toiseen kaupungin virastoon; sekä kaupungin palveluksesta ilman omaa syytään vapautuvien työntekijäin ja määräpalkkaisten viranhaltijain samoin kuin kaupungin työhön vielä halukkaiden, ennen 63 ikävuottaan täyteen eläkkeeseen oikeutettujen viranhaltijain kaupungin töihin sijoittamismahdollisuuksien parantamiseksi. Kun ehdotukseen vuoden loppuun mennessä ei saatu pyydettyjä lausuntoja, ei kaupunginhallitus tehnyt asiassa päätöstä.

Tutkimuksen tulokset huolto- ja lastensuojeluvirastojen huoneisto-oloista jätettiin kaupunginhallituksen asettaman huoltohallinnon organisaatiokomitealle, joka käytti niitä hyväkseen työskentelyssään.

Tutkimuksen tuloksena elintarvikekeskuksen pesulan tarpeesta ehdotettiin asian ratkaisemista tavalla, joka oli n. 1 milj. mk halvempi alkuperäistä ehdotusta. Kaupunginhallitus hyväksyi ehdotuksen.

Kaupungin sairaalain potilaskirjanpidon uudelleenjärjestämiseksi suoritettut tutkimukset, jotka tehtiin kiinteässä yhteistyössä revisiotoimiston kanssa koskivat toimistotyön yksinkertaistamista nimenomaan tilinpidossa soveltamalla mm. läpikirjoitusmenetelmää. Uusi järjestelmä otettiin lokakuun 1 p:stä lähtien käytäntöön Kivelän sairaalassa ja v:n 1950 alusta lähtien pienin muutoksin kaikissa kaupungin sairaaloissa.

Keskeneräisistä tai odottamassa olevista tutkimuksista mainittakoon:

Tutkimus kaupungin omien kuorma-autojen käytön tehostamismahdollisuuksista. Parannusehdotukset kohdistuivat lähinnä vanhentuneen autokannan uusimiseen, korjausten ja huollon järjestelyyn, valvonnan tehostamiseen autojen käytössä sekä eri laitosten välisen yhteistoiminnan lisäämiseen. Tutkimus keskeytettiin kuitenkin toistaiseksi odoteltaessa lautakuntien lausuntoja toimiston jo edellä mainitusta kuorma-autoja koskevasta tutkimuksesta ja kaupunginhallituksen asettaman autotallikomitean periaateratkaisua ns. keskusautotallikysymyksestä;

tutkimus kaupungin irtaimistoluetteloiden laadinnasta, joka liittyi kaupungin irtaimen omaisuuden tarkastajien kertomuksessaan v:lta 1948 tekemään huomautukseen; tutkimus kaupungin sairaalain palkkakirjanpidon uudelleenjärjestämiseksi;

tutkimus huolto- ja lastensuojeluvirastojen yhteisessä kassa- ja tilivirastossa ja asiamiesosastossa, joka liittyi kaupunginhallituksen asettaman huoltohallinnon organisaatiokomitean työhön;

tutkimus ensimmäisen kaupunginvoudin konttorissa;

tutkimus ja toimenpiteet kaupungin laitoksia koskevan tiedonantopalvelun tehostamiseksi nimenomaan kaupungin virastoja ja laitoksia käyttävää yleisöä varten;

työntutkimus kaupungin maidontarkastamossa; sekä

työntutkimus terveydenhoitolautakunnan alaisissa elimissä.

Lomakerationalisointi. Kaupungin laitosten käyttämien lomakkeiden kustannusten pienentämiseksi ja toiselta puolen virastojen toiminnan tehostamiseksi tarkoituksenmukaisilla lomakejärjestelmillä ja yksityisillä lomakkeilla järjestettiin toimiston toimesta kurssit lomaketekniikassa kaupungin virastojen edustajille sekä harjoitettiin lomakesuunnittelu- ja neuvontatoimintaa. Viimeksi mainittu toiminta tapahtui, paitsi varsinaisten työntutkimusten yhteydessä, erillisinä tavallisesti virastojen pyynnöstä suoritettuina lomakejärjestelmien tai yksityisten lomakkeiden suunnitteluna. Lomakesuunnittelussa kiinnitettiin huomiota mm. läpikirjoitusmenetelmien hyväksikäyttämismahdollisuuksiin, lomakkeiden koon standardisoimiseen, sisällön sopivaan asetteluun ja lomakkeiden tarkoituksenmukaiseen säilyttämiseen. Yksityisistä lomakeuudistuksista mainittakoon yhtenäinen kirjelomake ja ikkunakirjekuori kaikkia kaupungin laitoksia ja virastoja varten, mihin kirjelomakkeen käyttöön virastot olivat nyt siirtymässä uusien kirjelomakelausten yhteydessä. Muista suoritetuista lomakesuunnittelutöistä mainittakoon erilaiset kuitti-, lasku-, henkilökortti- ja varastokirjanpitolomakkeet. Suunnittelutyö suoritettiin läheisessä yhteistyössä, paitsi asianomaisen viraston, kaupungin painatus- ja hankintatoimiston kanssa. Käytettävissä olevan työvoiman puitteissa ei työtehotoimistolla ollut mah-

dollisuutta ryhtyä tarkastamaan ja korjaamaan järjestelmällisesti kaikkia kaupungin lomakkeita. Tämä kävisi käytännössä muuten sopivasti päinsä, kaupungin laitosten lomakehankintojen nyt jo ollessa keskitettynä kaupungin painatus- ja hankintatoimistoon, siten, että tarkastus ja korjaus tapahtuisi aina silloin kun virastot tilasivat uusia lomakkeita tai ottivat uuden painoksen vanhoista.

Lausunnot. Jo v. 1948 omaksutun käytännön mukaisesti kaupunginhallitus, muutamissa tapauksissa joku muukin kaupungin viranomainen, pyysi toimistolta lausuntoja. Lausunnot koskivat etupäässä kaupungin virastojen työvoiman tarpeen toteamista, uusien virkojen perustamista tai jonkin muun taloudellisia laskelmia vaativien kysymyksen selvittelyä. Yhteensä annettiin 32 edellä mainitun kaltaista kirjallista lausuntoa. Näistä 20 koski uusien virkojen perustamista tai poikkeuksellisuontoisten virkojen, kuten kansanhuoltotoimiston ja huoneenvuokratoimiston virkojen jatkamista. Yhteensä 157 ehdotetusta virasta ei toimisto voinut puoltaa 74:ää ja saman mukaisesti myöskin joko kaupunginvaltuusto tai kaupunginhallitus ratkaisi kysymyksessä olevat esitykset.

Koulutustoiminta. Työtehoimiston toimesta järjestetyn koulutustoiminnan tarkoituksena oli toisaalta lisätä virastojen edustajien mahdollisuuksia oma-aloitteisten uudistustoimenpiteiden suorittamiseen, toisaalta täten hankkia virastoihin yhdysmiehiä ja avustajia toimiston tutkimuksia varten. Koulutustoiminta tapahtui pääasiallisesti kursien muodossa, joita toimiston toimesta järjestettiin kaupungin laitosten edustajille kahdet, nim. lomaketeknilliset- ja kustannuslaskennan peruskurssit.

Lomaketeknilliset kurssit järjestettiin maaliskuun 28 p:n ja huhtikuun 7 p:n välisenä aikana. Kurseille osallistui 60 henkilöä 50 eri kaupungin virastosta. Kurssiohjelmaan sisältyi yhteensä 21 lomakealaa koskevaa luentoa, minkä lisäksi kurssilaiset tekivät tutustumiskäynnin kirjapainoon sekä messuhalliin järjestettyyn konttoritekniliseen näyttelyyn. Kurssilaisille jaettiin runsaasti opetusmateriaalia. Yksi kaupungin viranhaltija osallistui valtiovarainministeriön järjestelyosaston järjestämiin vastaavanlaisiin kursseihin.

Kustannuslaskennan peruskurssit järjestettiin 30:lle 13:a eri kaupungin laitosta edustavalle viranhaltijalle huhtikuun 28 p:n ja toukokuun 31 p:n välisenä aikana. Ennen näitä luentokursseja osanottajat suorittivat kirjeellisesti teknillisen kirjeoppilaitoksen Tietomiehen 5 opetuskirjettä käsittävän kustannuslaskennan alkeiskurssin. Luentokurssi käsitti yhteensä 20 opetustuntia luentoineen ja tutustumiskäynteineen.

N. 60 kaupungin eri virastojen edustajaa tutustui syyskuun 27 p:nä taidehallissa järjestettyyn konttoritekniliseen näyttelyyn.

Tulevaa koulutustoimintaa silmällä pitäen näytti tarpeelliselta järjestää v:n 1950 aikana muutamia toimistotyötä koskevia erikoiskursseja. Tällaisia olivat esim. tilihenkilökunnan kurssi, palkkakirjanpitorurssit, varastokirjanpidon ja varastonhoidon kurssit. Mikäli toimiston työvoimaa lisätään teknillisillä työntutkijoilla, on tarkoitus järjestää työntutkimuskurssit kaupungin laitosten insinööreille ja teknikoille.

Työtehoimiston oman henkilökunnan jatkokoulutuksesta mainittakoon, että toimiston henkilökunta osallistui Helsingissä maaliskuun 3—5 p:nä pidettyyn Työntutkijain kiltä nimisen yhdistyksen vuosikongressiin ja valtiovarainministeriön järjestelyosaston helmikuun 18—19 p:nä järjestämiin virastotyöntutkijain neuvottelupäiviin. Lisäksi toimiston henkilökunta osallistui Työntutkijain killan Helsingin kerhon kuukausittain järjestämiin esitelmätilaisuuksiin ja tutustumiskäynteihin. Insinööri Salo osallistui Teollisuuden työteholiiton syyskuun 26 p:n ja lokakuun 15 p:n välisenä aikana toimeenpanemiin insinöörien työntutkimuskursseihin. Yksi toimiston henkilökunnasta suoritti kertomusvuoden kuluessa työtehovaltuuskunnan hyväksymän työntutkijan tutkinnon ja kaksi henkilöä Työntutkijain killan kisällitutkinnon.

Aloitetoiminta. Kaupunginvaltuuston tekemän päätöksen ¹⁾ ja kaupunginhallituksen sen johdosta antaman kehoituksen ²⁾ mukaisesti työtehoimisto lokakuun 1 p:stä lähtien hoiti kaupungin palveluksessa olevaa henkilökuntaa varten järjestetyn aloitetoiminnan. Tarpeelliset valmistelut tämän toiminnan aloittamiseksi kaupunginhallituksen asettaman aloitetoimintakomitean mietinnön periaatteiden mukaisesti suoritettiin elo—syyskuussa. Toimintaan osallistui koko toimiston henkilökunta tilapäisesti valmistaen osittain ylitöinä aloitteet esittelykuntoon. Kaikkien neljän aloitetoimikunnan yhteisenä sihteerinä toimi työntutkija Kaltamo.

¹⁾ Ks. tämän kert. I osan s. 10. — ²⁾ S:n s. 110.

Aloitetoiminnassa tehtiin lokakuun 1 p:n ja joulukuun 31 p:n välisenä aikana työehtotoimistoon yhteensä 124 aloiteilmoitusta, jotka sisälsivät 182 erillistä aloitetta. Toiminta-alojen mukaan jaettuina teknillisiä aloitteita oli 55 eli 44 %, sosiaalisia aloitteita 26 eli 21 %, konttoriteknillisiä aloitteita 18 eli 15 % ja hallinnollisia aloitteita 25 eli 20 %.

Tehdyistä 124 aloiteilmoituksesta aloitetoimikunnissa käsiteltiin lopullisesti vuoden oppuun mennessä 114, joista 31 eli 27 % palkittiin. Näistä aloitteista maksettiin palkkiona yhteensä 120 000 mk, joten keskimääräinen aloitepalkkio oli 4 000 mk. Suurin, satamaitoksen satamarakennusosaston rakennusmestarille Starckille maksettu palkkio oli 25 000 mk, pienin palkkio oli 500 mk.

Muu toiminta. Kertomusvuoden aikana tapahtuneen kaupungin palveluksessa olevan henkilökunnan sairauksista johtuneen työajan menetyksen selville saamiseksi esitti toimisto vuoden alussa, että kaikki kaupungin laitokset ja virastot velvoitettaisiin antamaan kertomusvuoden aikana neljännesvuosittain yksityiskohtaiset tiedot henkilökuntansa sairaudesta johtuvasta työajan menetyksestä. Kaupunginhallituksen annettua virastoille ja laitoksille tällaisen määräyksen laadittiin työtehoimistossa tarkka yhteenvedo sekä viranhaltijain että työntekijäin sairauden vuoksi sattuneista poissaoloista toimintavuoden aikana.

Viranhaltijoilla oli yhteensä 5 218 lyhyttä, 1—3 päivää, 3 248 keskipitkää, 4—12 päivää, ja 3 103 pitempää, yli 12 päivää kestänyttä sairaustapausta. Poissaolopäiviä nämä aiheuttivat vastaavasti 9 545, 21 444 ja 90 175 päivää eli yhteensä 121 164 päivää. Sairaudesta johdosta aiheutuneita poissaolopäiviä oli vuoden aikana keskimäärin 11.6 päivää jokaista kaupungin virkamiestä kohden. Sairaustapauksista oli n. 90 % sellaisia, joiden aikana viranhaltija nautti täyttä palkkaa nouden palkkojen yhteissumma n. 80 milj. mk:aan.

Työntekijöillä oli 1 490 lyhyttä, 3 425 keskipitkää ja 2 072 pitkää sairaustapausta, joista poissaolopäiviä kertyi vastaavasti 2 877, 25 834 ja 58 940 päivää eli yhteensä 87 651 päivää. Sairaudesta aiheutuneita poissaolopäiviä oli keskimäärin 14.7 päivää jokaista kaupungin työntekijää kohden. Täysin palkkaeduin sairastaneita oli n. 85 % ja heidän palkkojensa yhteissumma n. 68 milj. mk.

Sairaudesta menetetty työaika oli viranhaltijoiden osalta 3.8 % ja työntekijöiden osalta 4.9 % vuoden kokonaistyöajasta eli 300 päivästä.

Vertailun vuoksi mainittakoon, että v. 1949 oli sairaudesta johtuneiden poissaolopäivien keskimäärä tie- ja vesirakennushallituksen työntekijöillä 1.9, rautatiehallituksen työntekijöillä 8.7, posti- ja lennätinhallituksen työntekijöillä 3.9, puolustuslaitoksen työntekijöillä 6.3 ja metsähallituksen työntekijöillä 0.4 päivää. Yksityisten palveluksessa oleville sairausavustuskassoihin kuuluville työntekijöille korvattujen sairauksista johtuneiden poissaolopäivien keskimäärä v. 1948 oli 5.2 ja karenssipäivät mukaanluettuina n. 9—10 päivää. Vastaava luku Tukholman kunnallisilla työntekijöillä v. 1948 oli 12.6, Oslon työntekijöillä v. 1946 9.6 ja viranhaltijoilla 6.2 sekä Bergenin työntekijöillä vv. 1948—49 18.1 ja viranhaltijoilla 12.3. Englannissa vastaavat luvut olivat viime vuosina suoritettujen tutkimusten mukaan miehillä 10 ja naisilla 15 sekä Yhdysvalloissa miehillä 7—8 ja naisilla 10—12.

Virastoissa suoritettavan työn nopeuttamiseksi tehtiin marraskuun 8 p:nä kaupunginhallitukselle ehdotus konekirjoituslisan maksamisesta nopeille (yli 8 000 ja yli 10 000 lyöntiä ½ tunnissa) konekirjoittajille ja pikakirjoituslisan maksamisesta kaupungin palveluksessa oleville pikakirjoittajille.

Työtehoimiston muusta toiminnasta mainittakoon vielä työtehokysymyksiä koskeva neuvontatoiminta.

Rationalisoimistoimintaa haittaavat tekijät ja toimenpiteet niiden poistamiseksi. Työtehoimiston tehtävän edellyttämää rationalisoimistoimintaa rajoittavista tekijöistä tähän mennessä saatujen kokemusten perusteella mainittakoon että toimiston rationalisointiehdotusten (työntutkimusselostusten) käsittely ja ratkaisu kesti kauan, toisinaan yli puoli vuotta. Näin oli nimenomaan niiden ehdotusten laita, jotka osoitettiin kaupunginhallitukselle, joka ennen asian ratkaisua pyysi lausunnon asiasta asianomaiselta lautakunnalta. Määrätyissä tapauksissa voi myöskin tietoisuus siitä, että asia tuli kaupunginhallituksen esityslistojen välityksellä julkisuuteen, antaa aihetta itsepuolustukseen. Näiden haittojen poistamiseksi pyrki toimisto viime aikoina hoitamaan asiat mahdollisim-

man suuressa määrin suoraan asianomaisten lautakuntien tai virastojen kanssa. Kuitenkin rationalisointiehdotuksen koskiessa useampaa virastoa tai laitosta ei tätä menettelyä voitu noudattaa, eikä myöskään silloin, kun toimeksiantajana oli kaupunginhallitus. Joissakin tapauksissa viraston johto suhtautui periaatteessa kielteisesti toimiston työntutkimustoimintaan. Kun asianomaisen lautakunnankin lausunnoksi tavallisesti tuli tällaisissa tapauksissa viraston johdon kanta ja kun itse rationalisointityö onnistuakseen vaati molemminpuolista yhteisymmärrystä, oli tällaisiin tutkimuksiin käytetty aika hukkaan mennyttä. Mikäli ei ollut kysymyksessä toimeksianto voi toimisto välttää tällaisia kohteita, sillä tutkimuspyyntöjä oli runsaasti, mutta siten saattoi huomioon ottamattomista laitoksista jäädä ehkä huomattaviakin tai helposti korjattavia epäkohtia poistamatta. Mainittakoon vielä, että menettelytapa, jolloin suoritettavat työntutkimukset käsitelti kaupunginhallituksen asettama komitea, osoittautui ehdotusten läpiviemisen kannalta onnistuneeksi; toimiston työntutkimus- ja rationalisointitoimintaa rajoitti työvoiman vähyys. Toimisto ei voinutkaan pitkiin aikoihin valita tutkimuskohteita oma-aloitteisesti, vaan sen oli ryhdyttävä kiireellisimpiin toimeksiannettuihin tai pyydettyihin tutkimustehtäviin.
